

Personer lagförda för brott

2007

RV0201

A. Allmänna uppgifter

A.1 Ämnesområde

Rättsväsende

A.2 Statistikområde

För brott lagförda personer

A.3 Statistikprodukten ingår i Sveriges officiella statistik

Statistiken över personer lagförda för brott är en del av den officiella statistiken inom rättsväsendet som behandlar statistik om brott och brottslingar (Kriminalstatistik). Statistiken omfattar fällande domar i tingsrätt, godkända strafförelägganden och meddelade åtalsunderlåtelse.

A.4 Statistikansvarig

Brottsförebyggande rådet (Brå)
Postadress: Box 1386, 111 93 Stockholm
Besöksadress: Tegnérgatan 23, 2 tr
Kontaktperson: Louise Ekström
Telefon: 08-401 87 23
Telefax: 08-401 87 53
e-post: louise.ekstrom@bra.se

A.5 Statistikproducent

Brottsförebyggande rådet (Brå)
Postadress: Box 1386, 111 93 Stockholm
Besöksadress: Tegnérgatan 23, 2 tr
Kontaktperson: Louise Ekström/Arletta Plunkett Magnusson
Telefon: 08-401 87 23
Telefax: 08-401 87 53
e-post: louise.ekstrom@bra.se
arletta.plunkett@bra.se

A.6 Uppgiftsskyldighet

Utlämning av uppgifter som är nödvändiga för framställningen av rättsstatistiken regleras i förordningen (1970:517) om rättsväsendets informationssystem, förordningen (1971:933) om rättsstatistiken, strafföreläggandekungörelsen (1970:60) och ordningsbotskungörelsen (1968:199) samt polisdatalagen (1998:622).

A.7 Sekretess och regler för behandling av personuppgifter

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 9 kap. 4 § sekretesslagen (1980:100).

Vid automatiserad behandling av personuppgifter gäller reglerna i personuppgiftslagen (1998:204). På statistikområdet finns vidare särskilda regler

för personuppgiftsbehandling i lagen (2001:99) och förordningen (2001:100) om vissa personregister för officiell statistik. Behandling av personuppgifter om lagöverträdelser för forskning regleras i lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor.

A.8 Gallringsföreskrifter

Uppgifterna i personregistret skall gallras när de inte längre behövs för sitt ändamål enligt 6 § lagen om vissa personregister för officiell statistik. Gallring av papperskopior av domar som sänds till Brå görs ett år efter publicering enligt gallringsbeslut (RA-MS 2003:29) från Riksarkivet.

A.9 EU-reglering

Ingen EU-reglering berör statistiken över personer lagförda för brott.

A.10 Syfte och historik

Syftet med statistiken över personer lagförda för brott är att beslysa strukturen, omfattningen och utvecklingen av den brottslighet som kan konstateras genom lagföringsbeslut, dvs. domar, strafförelägganden, åtalsunderlåtelse och ordningsbot. Statistiken ska även ge en bild av påföljdernas inriktning, omfattning och utveckling. Statistiken redovisar därutöver hur de lagförda personerna fördelar sig efter ålder, kön och efter olika regionala indelningar.

Statistik över personer lagförda för brott har kontinuerligt förts från 1830-talet. Statistiska centralbyrån (SCB), tidigare tabellverket, skötte produktionen av statistiken till och med 1995 års statistik. Därefter övertog Brottsförebyggande rådet ansvaret. Statistiken har under årens lopp påverkats av olika förändringar i bl.a. lagstiftning och statistikrutiner. Det har i vissa fall gett effekter på statistikens jämförbarhet över tid (se avsnitt 4.1 Jämförbarhet över tid).

A.11 Statistikanvändning

Statistiken över personer lagförda för brott har många olika användare och användningsområden:

- Justitiedepartementet, Rikspolisstyrelsen, Åklagarmyndigheten, Domstolsverket, Kriminalvården, Migrationsverket, Skatteverket, Naturvårdsverket, Socialstyrelsen — vid planering och uppföljning av den egna verksamheten.
- Justitie- och lagutskottet — som underlag vid utskottens behandling av propositioner och motioner.
- Brottsförebyggande rådet, kommittéer, utredningar, universitet och högskolor — som underlag för forsknings- och utredningsarbete.
- Massmedier, allmänhet, m.fl. — för allmän information om personer som lagförs för brott.

A.12 Uppläggning och genomförande

Lagföringsstatistiken är en totalundersökning. Underlaget bygger på de uppgifter som registreras vid Sveriges åklagarmyndigheter och domstolar.

Rikspolisstyrelsen (RPS) handhar leveransen av uppgifter om domar till Brå. Uppgifter om tingsrättsdomar skickas till RPS på elektronisk väg från domstolarnas ärendehanteringssystem (Vera) samt, när det gäller överrättsdomar, som papperskopior. RPS samlar in uppgifterna och levererar dem vidare till Brå på elektronisk väg en gång i månaden.

Uppgifter om meddelade åtalsunderlåtelse levereras på elektronisk väg direkt till Brå ifrån Åklagarmyndigheten (ÅM). Sedan februari 2007 sker detta genom ÅM:s ärendehanteringssystem Cåbra. Tidigare har dessa uppgifter hämtats från systemet BRÅDIS..

Uppgifter om godkända strafförelägganden levereras på elektronisk väg direkt till Brå från Åklagarmyndigheten (ÅM) via åklagarnas system för strafförelägganden som sedan februari 2007 varit Cåbra. Dessförinnan användes systemet Envis.

Materialet granskas innan det laddas ned i Brå:s lagföringsregister.

Polismyndigheterna och tullen skickar uppgifter som rör utfärdade och godkända ordningsbot till en speciell enhet på RPS som sammanställer uppgifterna och levererar dem till Brå.

Statistiken över personer lagförda för brott framställs årsvis under april–maj efter redovisningsårets utgång.

A.13 Planerade förändringar i kommande undersökningar

Inom rättsväsendet pågår ett omfattande utvecklingsarbete av de system från vilka grunduppgifter hämtas till produktionen av lagföringsstatistiken. Under de närmaste åren kommer flertalet av de system som i dag levererar uppgifter till Brå att bytas ut.

Senast år 2012 planeras att uppgifter om domar i samtliga instanser ska levereras direkt till Brå på elektronisk väg via domstolarnas nya IT-baserade verksamhetsstöd Vera.

B. Kvalitetsdeklaration

0 Inledning

Se punkt A.10 Syfte och historik

1 Innehåll

1.1 Statistiska målstorheter

Lagföringsstatistiken innehåller uppgifter om antalet personer som lagförts för brott. Huvudsakligen redovisas antal och andelar uppdelat på olika variabler, t.ex. påföljd, fängelse tidens längd, brottstyp, kön och ålder.

1.1.1 Objekt och population

Statistiken innehåller uppgifter om samtliga straffmyndiga personer som har lagförts för brott under ett kalenderår. Huvudobjekt i statistiken är en i tingsrätt *lagförd person*. Med en lagförd person avses i statistiken en person som har förklarats skyldig till brott genom dom i tingsrätt eller genom beslut av åklagare om att utfärda strafföreläggande eller meddela åtalsunderlåtelse. Begreppet lagförd person innefattar inte personer som fått ordningsbotsföreläggande (redovisas separat).

Domar i tingsrätt

Med dom i tingsrätt avses fällande domar i brottmål. Frikännade domar ingår

således inte i statistiken över lagförda personer. Vidare omfattar statistiken enbart domar från första instans (tingsrätt). Detta innebär att personer som först frikänts i tingsrätten och därefter döms för brott i högre rättsinstans (hovrätten eller Högsta Domstolen) inte ingår i statistiken. Om en dom avser flera personer redovisas varje person (domslut) som en enskild enhet i statistiken.

Åtalsunderlåtelse

Med åtalsunderlåtelse avses beslut av åklagare som innebär att en person inte åtalas enligt 20 kap. 7 § rättegångsbalken (RB), lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL) eller lagen (1988:870) om vård av missbrukare (LVM).

Strafföreläggande

Med strafföreläggande avses böter och/eller villkorlig dom utfärdade av åklagaren när det gäller brott för vilket det inte finns föreskrivet svårare straff än böter (dock ej normerade böter). Enbart strafförelägganden som har godkänts av den tilltalade ingår i statistiken.

Ordningsbot

Med ordningsbot avses böter utfärdade av polis- eller tulltjänsteman samt åklagare. Det gäller brott för vilka det inte förskrivs annat straff än penningböter och för brott för vilka ordningsbot bestämts i särskild ordning (48 kap. 13 och 14 §§ rättegångsbalken). Enbart godkända ordningsbotsförelägganden redovisas i statistiken separerat från övriga lagföringsbeslut.

Brott och Påföljd

I statistiken redovisas samtliga brottmålpåföljder liksom tillämpning av fri från påföljd (34 kap. 1 § 1 p. BrB och 30 kap. 6 §) och påföljdseftergift (29 kap. 6 § BrB). Brotsredovisningen omfattar samtliga brott mot brottsbalken och specialstraffrättsliga författningar. Försök, förberedelse, stämpling och medverkan till brott redovisas tillsammans med de fullbordade brotten.

En person kan lagföras för flera brott i en lagföring. Av praktiska skäl redovisas dock enbart ett av brotten, benämnt huvudbrottet i statistiken. I princip väljs det brott som har den strängaste straffskalan som huvudbrott. I de fall flera av brotten i en lagföring har exakt samma straffskala och en gemensam påföljd har dömts ut för samtliga brott kommer dock huvudbrottet att väljas slumpvis.

En liknande princip gäller även för den statistiska redovisningen av påföljder. Det vill säga att den mest ingripande påföljden redovisas, i det fall domstolen dömt en person till flera olika påföljder. Undantag gäller när det förekommer fler påföljder och det finns referenser mellan brott och påföljd i lagföringen i vilket fall den påföljd som refererar till det valda huvudbrottet alltid väljs till huvudpåföljd oavsett om det är den mest ingripande påföljden eller ej. Graden av ingripande bygger på vad som stadgas i lagen samt en kriminologisk värdering som har gjorts av SCB.

1.1.2 Variabler

Nedan följer en lista på de variabler som finns i registret över lagförda personer

uppdelat på objekten domar och slutliga beslut, strafförelägganden och åtalsunderlåtelse. Alla variabler används inte i uttag av statistiktabeller. De som inte används i produktionen av lagföringsstatsiken är nedan markerade med *. Dessa variabler genomgår inte samma kvalitetskontroller som övriga variabler och kan därför ha bristfällig kvalitet.

Domar och slutliga beslut:

- Doms-/beslutsdatum
- Typ av instans
- Domstolsnummer
- Målnummer
- Lagakraftdatum, datum för överklagande till överrätt*
- Personidentifikation (person- eller samordningsnummer)
- Kön
- Ålder vid beslut om fällande dom
- Medborgarskap*
- Rättshjälp (ja/nej)*
- Ombud (ja/nej)*
- Offentlig försvarare (ja/nej)*
- Personutredning (ja/nej)*
- Beslut om utvisning (ja/nej)
- Påföljd, beslutets innebörd
- Förordnande
- Utdömd strafftid vid påföljden fängelse
- Belopp vid utdömda dagsböter, penningböter eller normerade böter
- Antal vid utdömda dagsböter
- Antal konstaterade brott
- Tidpunkt (fr.o.m–t.o.m.) för brottet/-en*
- Brottslagrum
- Andra lagrum som har åberopats i domen*

Strafförelägganden:

- Strafföreläggandets diarienummer (bestående av kod för åklagarmyndighet, löpnummer och år för beslut)
- Åklagarmyndighet
- Datum för utfärdande
- Datum för godkännande
- Polismyndighet
- Personidentifikation
- Medborgarskap*
- Kön
- Ålder vid beslut om utfärdande
- Antal dagsböter
- Belopp
- Villkorlig dom
- Antal brott
- Tidpunkt (fr.o.m–t.o.m.) för brottet/-en*
- Brottslagrum

Åtalsunderlåtelse:

- Datum för beslut

- Åklagarmyndighet
- Diarienummer
- Polismyndighet
- Personidentifikation
- Medborgarskap*
- Kön
- Ålder vid beslut om meddelande
- Åtalsunderlåtelseskäl
- Antal brott
- Tidpunkt (fr.o.m–t.o.m) för brottet/-en*
- Brottslagrum

1.1.3 Statistiska mått

Lagföringsstatistiken redovisas i huvudsak som frekvenser uppdelade på olika redovisningsvariabler. Andelar redovisas som procent (t.ex. andelen kvinnor av samtliga lagförda personer).

Statistiken över lagförda personer redovisas brutto, det vill säga en person redovisas varje gång som personen har lagförts för brott under året.

Nettoredovisning används i vissa tabeller för att beräkna antalet personer som lagförts någon gång under ett kalenderår oavsett antalet gånger och antalet brott som en person blivit dömd för under året.

1.1.4 Redovisningsgrupper

Följande variabler i lagföringsregistret används som redovisningsgrupper i lagföringsstatistiken:

Region:

Riket

Län

Tingsrätt

Åklagarmyndighet

Brottstyp:

Brottslagrum

Huvudbrott

Antal brott

Tidsperiod:

Kalenderår

Lagföringstyp:

Domslut i tingsrätt

Strafföreläggande (godkänt)

Åtalsunderlåtelse

Ordningsbot (godkänt)

Påföljd:

Påföljd

Huvudpåföljd

Förordnande

Fängelse tidens längd (utdömd straff tid)
Böternas art
Antal dagsböter
Bötessumma för penningböter eller normerade böter

Bakgrundsvariabler:

Kön
Ålder vid lagföringsbeslutet
Tidpunkt för konstaterat brott i tingsrätt (år då brottet är begånget)
Antal lagföringar under de senaste tio åren
Åklagarens skäl till beslut om åtalsunderlåtelse (tillämpat lagrum)
Typ av förseelse vid ordningsbot (t.ex. fortkörning på 20–50 väg <=15 km)

1.1.5 Referenstider

Referenstiden är perioden 1 januari till 31 december 2007. Denna period avser lagföringsbeslutet, vilket innebär att brottstillfället kan ligga före referenstiden.

1.2 Fullständighet

Se punkt 2.2.2 Ramtäckning

2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

Statistiken över personer lagförda för brott utgör en totalundersökning. Trots detta finns det felkällor som har betydelse för statistiken. Statistikens tillförlitlighet och jämförbarhet över tid påverkas av olika faktorer. Den huvudsakliga felkällan är vid registrering och bearbetning av uppgifterna. Kontroller görs regelbundet för att minimera dessa fel.

I den slutliga statistiken kan det även finnas viss undertäckning. Denna undertäckning utgörs av de ärenden som inte har levererats till Brå när statistiken produceras. Eftersläpning av ärenden gäller främst fällande domar som inte levereras till Brå förrän efter att prövotiden för överklagande har gått ut (normalt fyra veckor). I syfte att fånga upp samtliga personer som lagförts för brott ett kalenderår, i synnerhet dömda personer, tillämpas tre så kallade buffertmånader (1 jan–31 mars) av i produktionen av lagföringsstatistiken.

2.2 Osäkerhetskällor

2.2.1 Urval

Ej relevant – totalundersökning.

2.2.2 Ramtäckning

I statistiken över personer lagförda för brott redovisas endast de brott som kommit till rättsväsendets kännedom. Statistiken avser inte att mäta den faktiska brottsligheten, utan endast den brottslighet som kan konstateras genom domar, strafförelägganden, åtalsunderlåtelser och ordningsbotsförelägganden i Sverige.

Rampopulationen utgörs av samtliga lagföringar under ett kalenderår, vilket stämmer väl överens med målpopulationen. Undertäckning utgörs främst av de ärenden som inte har levererats till Brå när statistiken tas fram (se 2.1 ovan). Ordningsbot från tullen ingår inte i statistiken.

2.2.3 Mätning

Uppgifterna om lagförda personer bygger på de uppgifter som åklagarna och domstolarna registrerar i sina system. I statistiken förekommer felklassificeringar orsakade av skrivfel, felbedömningar och andra användarfel med mera. Logiska kontroller och olika rimlighetskontroller genomförs rutinmässigt på Brå för att minimera sådana felkällor.

2.2.4 Svartsbortfall

Ej relevant – totalundersökning.

2.2.5 Bearbetning

Uppgifterna om lagförda personer handhas av flera olika personer och system. Tillförlitligheten i materialet är beroende av att uppgifterna som levereras är riktiga och av att Brå får tillgång till samtliga uppgifter. Fel som uppstår i samband med hanteringen beror bland annat på felskrivningar på att ofullständiga uppgifter lämnats in eller tidigare på grund av att den optiska avläsningen inte fungerat.

För att minska de fel som uppstått vid registrering, inläsning och bearbetning granskas materialet alltid med hjälp av kontrollprogram som gör olika typer av rimlighetskontroller. Även granskning av framtagna statistik görs..

2.2.6 Modellantaganden

Används ej.

2.3 Redovisning av osäkerhetsmått

Finns inte.

3 Aktualitet

3.1 Frekvens

Lagföringsstatistiken publiceras för varje kalenderår.

Publicering av lagföringsstatistiken sker en gång per år.

Statistikunderlaget avseende domar levereras till Brå månadsvis, åtalsunderlåtelse och strafförelägganden levereras dagligen, och leveranserna av ordningsbot sker en gång per år.

3.2 Framställningstid

Statistiken över lagförda personer framställs cirka fem månader efter referensperiodens utgång. Cirka tre månader är väntetid (s k bufferttid) för att få in samtliga uppgifter.

3.3 Punktlighet

Omorganisationer, omläggningar i uppgiftslämnarnas administrativa rutiner och omläggningar av Brå:s produktionssystem har tidigare orsakat störningar i produktionen. Sedan år 1998 har normala produktionstider hållits.

4 Jämförbarhet och sam användbarhet

4.1 Jämförbarhet över tiden

Verksamheten hos de olika myndigheterna inom rättsväsendet förändras över tid. Förändringarna kan bero på ändringar i lagstiftningen, förändringar i påföljdssystemet, omorganisationer inom rättsväsendet eller andra förändringar av rättsväsendets insatser, resurser eller gängse praxis. Allt detta kan påverka statistiken. Statistik över personer lagförda för brott har förts sedan 1830-talet. Åtskilliga förändringar inom rättsväsendet har ägt rum under åren. Ju längre

tidsperioder som analyseras, desto troligare är det att man gjort förändringar som påverkar jämförbarheten över tid. Nedan följer en sammanställning av några förändringar inom rättsväsendet och av statistikrutiner som i större eller mindre grad har påverkat statistiken över personer lagförda för brott.

År 1972 anslöts rättsväsendet till RI-systemet vilket innebar en omfattande omläggning av statistikrutinerna. I och med anslutningen till dessa system ligger primärhandlingen (t.ex. domen) direkt till grund för statistiken, vilket innebär en förbättring jämfört med tidigare rutiner. Samtidigt ändrades sättet att bestämma huvudbrott.

Från och med år 1987 redovisas endast utfärdade strafförelägganden som har godkänts under statistikåret. Tidigare redovisades samtliga utfärdade strafförelägganden under statistikåret oavsett de hade godkänts eller inte. Effekten av ändringen är att något färre strafförelägganden redovisas än tidigare, på grund av tiden mellan utfärdande och godkännande.

Från och med år 1990 (och före år 1979) redovisas åtalsunderlåtelse mot färre författningar jämfört med åren 1979–1989 då statistiken också innehöll uppgifter om åtalsunderlåtelse för vissa lindriga brott (framför allt mot vägtrafikförfattningar).

Från och med år 1994 har domstolarna successivt infört ett nytt ärendehanteringssystem (MÅHS). Tidigare skickade domstolarna kopior på domar till RPS som gjorde en optisk inläsning av domarna. Införandet av det nya systemet innebär att uppgifterna i stället registreras maskinellt, vilket gör att de fel som orsakas av den optiska inläsningen försvinner. Ett fåtal domstolar var ännu inte anslutna till systemet år 1998.

Från och med 1995 års statistik tog Brå över bearbetning och produktion av rättsstatistiken från Statistiska centralbyrån (SCB). Brå har byggt upp ett nytt produktionssystem med en relationsdatabas och infört något förändrade rutiner. Omläggningen torde endast ha påverkat statistiken marginellt.

Från och med år 1997 kan villkorlig dom enskilt eller i kombination med böter utfärdas genom strafföreläggande.

Under år 1998 införde Åklagarna successivt ett nytt redovisningssystem (EnVis). Uppgifterna om strafförelägganden samlas i och med detta in av Riksåklagaren (RÅ) på elektronisk väg och sänds på samma sätt vidare till Brå. Den elektroniska distribueringen av data gör att tiden från det att ett strafföreläggande godkänts till det att Brå får kännedom om det förkortas. Det innebär att något fler strafförelägganden än tidigare inrapporteras innan statistiken tas ut. Statistiken påverkas dock endast marginellt av detta.

År 1999 tillkom flera nya påföljder: samhällstjänst i samband med villkorlig dom, ungdomstjänst i samband med överlämnande till vård inom socialtjänsten och slutna ungdomsvård. Tillkomsten av påföljden slutna ungdomsvård gör att siffran över antalet ungdomar dömda till fängelse inte utan vidare kan jämföras med tidigare år.

Från och med mars respektive oktober år 1999 kan brott mot större antal författningar än tidigare medföra ordningsbot, vilket påverkar antalet ordningsbot. Det kan också ha effekter på antalet strafförelägganden, då ett antal brott som tidigare skulle ha medfört strafföreläggande i stället beivras genom

ordningsbot.

Från och med år 2000 levereras uppgifter om åtalsunderlåtelse på elektronisk väg direkt från Riksåklagaren (RÅ) till Brå i stället för som tidigare via Rikspolisstyrelsen (RPS). De två viktigaste effekterna av denna omläggning är att statistiken över åtalsunderlåtelse nu omfattar fler författningar än tidigare och att definitionen av en åtalsunderlåtelse har förändrats något.

Under år 2002 hade Tullen ett systemfel, som medförde att man tillfälligtvis under detta år blev tvungen att utfärda strafförelägganden för brott som vanligtvis beivras med ordningsbot (t.ex. ringa tullbrott). Systemfelet påverkar statistiken över antalet strafförelägganden år 2002, som under detta år kom att öka med 7 procent eller 2 700 strafförelägganden i jämförelse med år 2001. En större del av ökningen omfattar strafförelägganden som utfärdats av tullverksåklagare och kan härledas till nämnda systemfel .

Under år 2002 inrapporterades till Brå vissa felaktiga uppgifter i åtalsunderlåtelse som rörde narkotikabrott. På grund av ett fel i åklagarnas ärendehanteringssystem Brådis kom åtalsunderlåtelse som avsåg ringa narkotikabrott att inrapporteras som narkotikabrott av normalgraden. Den felaktiga inrapporteringen har medfört att lagföringsstatistiken för år 2002 överskattar antalet personer som meddelats åtalsunderlåtelse för *narkotikabrott av normalgraden* på bekostnad av motsvarande antal för *ringa narkotikabrott*. Åtalsunderlåtelse som rör övriga typer av huvudbrott har påverkats obetydligt av felaktigheterna, och felrapporteringen har ingen påverkan alls på antalet meddelade åtalsunderlåtelse totalt sett¹. Felaktigheterna har med hjälp av ÅM:s försorg kunnat åtgärdas och tabeller med korrigerade uppgifter kan beställas från Brå.

Från och med år 2004 håller RI-systemet på Rikspolisstyrelsen (RPS), som är det system som förmedlar information från domstolarna till Brå, uppgifter om domar och slutliga beslut från Domstolsverkets nya verksamhetssystem för handläggning av domar i tingsrätt. Det nya systemet, kallat Vera, ersätter det tidigare MÅHS-systemet. Enligt tester som gjorts har systemskiftet inte haft någon påverkan på statistiken över lagförda personer.

Den 1 april 2005 trädde en ny sexualbrottslagstiftning (6 kap. BrB) i kraft. Syftet med den nya lagstiftningen är dels att förstärka och tydliggöra varje människas absoluta rätt till sexuell integritet och självbestämmande, dels att på olika sätt lyfta fram och förstärka skyddet för barn och ungdomar som utsätts för sexuella kränkningar. Den nya lagstiftningen innebar väsentliga ändringar i flera bestämmelser, men också tillkomsten av helt nya bestämmelser. Därutöver innebar lagändringen bland annat att kravet på dubbel straffbarhet togs bort och att preskriptionstiden för vissa sexualbrott mot barn förlängdes. Ändringen i lagstiftningen innebär att man inte utan vidare kan jämföra antalet lagförda för olika sexualbrott år 2005 och senare med tidigare år.

Över tid har även den organisatoriska och geografiska uppdelningen av landets län och kommuner samt domstolar och åklagarkammare förändrats. Domstolar och åklagarkammare har skapats, slagits ihop eller tagits bort. Län och kommuner har också förändrats över tid i form av att nya län skapats och gamla försvunnit, kommuner har bytt länsstillhörighet, tillkommit eller försvunnit. Detta

---

¹ För mer information se *Kriminalstatistik 2003*.

påverkar den geografiska jämförbarheten över tid.

4.2 Jämförbarhet mellan grupper

Jämförelser av lagföringsstatistiken är problematiskt i ett internationellt perspektiv. Statistiken påverkas av faktorer som rutiner för registrering, insamlings- och bearbetningsrutiner, lagstiftningens utformning, anmälningsbenägenhet liksom av polisens insatser, resurser och prioriteringar och arbetet vid åklagare och domstolar. En gemensam standard för internationella jämförelser saknas för närvarande.

4.3 Samanvändbarhet med annan statistik

Naturliga jämförelser när det gäller lagföringsstatistiken är att jämföra denna med den övriga kriminalstatistiken och Nationella trygghetsundersökningen (NTU). Dessa jämförelser är problematiska.

En stort problem är att brottsstatistiken och lagföringsstatistiken redovisar olika objekt. Statistiken över anmälda och uppklarade brott utgår från det **anmälda brottet** medan statistiken över lagförda personer utgår från de **lagförda personerna** som funnits skyldiga till brott. En person kan dock lagföras för flera brott i en och samma lagföring. I de fall detta sker redovisas enbart ett brott per person i lagföringsstatistiken, det så kallade huvudbrottet. Detta gör att brottsredovisningen i lagföringsstatistiken enbart ger ett urval av de brott som de lagförda personerna lagförs för totalt. Även det omvända kan gälla, det vill säga att flera personer lagförs för ett och samma brott. Det går således inte att genom lagföringsstatistiken fastställa hur många av de anmälda brotten som leder till en lagföring. Lagföringsstatistiken ger endast en bild av hur många personer som lagförs till följd av de brott som anmälts.

Det går emellertid att få en uppfattning om hur många brott som leder till en lagföring utifrån statistiken över uppklarade brott. I denna statistik ges uppgifter om hur många anmälda brott som åklagaren beslutat att väcka åtal, utfärda strafföreläggande eller meddela åtalsunderlåtelse för. Uppgifterna om strafföreläggande i uppklaringsstatistiken skiljer sig dock något åt definitionsmässigt från dessa uppgifter i lagföringsstatistiken. I uppklaringsstatistiken redovisas beslut om att utfärda strafföreläggande, medan enbart utfärdade strafförelägganden som godkänts av den tilltalade redovisas i lagföringsstatistiken. När man använder uppklaringsstatistiken som ett mått på antalet brott som leder till ett så kallat lagföringsbeslut bör man även tänka på att samtliga beslut om att väcka åtal för brott inte leder till en fällande dom i tingsrätten.

Ytterligare en svårighet när det gäller möjligheten att jämföra brottsstatistiken och lagföringsstatistiken är - utöver att de redovisar olika objekt - att de två statistikområdena skiljer sig åt vad gäller brottsredovisningens avgränsning och detaljeringsgrad. Lagföringsstatistiken täcker samtliga kriminaliserade handlingar medan brottsstatistiken endast täcker ett urval av dessa handlingar. Brottsstatistiken omfattar brott mot brottsbalken, brott mot trafikbrottslagen och narkotikastrafflagen samt brott mot specialstraffrättsliga författningar för vilka fängelse ingår i straffskalan. I brottsstatistiken ingår exempelvis inte förseelser mot olika vägtrafikförfattningar, som enbart har böter i straffskalan. Det förekommer även vissa skillnader i brottsredovisningens detaljeringsgrad mellan de två statistikområdena. I båda statistikområdena bygger redovisningen av brott på lagarnas disposition, men i brottsstatistiken ges en mer detaljerad indelning av vissa brott jämfört med brottets juridiska klassificering. Till exempel indelas

misshandelsbrottet i brottsstatistiken efter offrets kön och ålder och om misshandeln skett inom- eller utomhus. I lagföringsstatistiken redovisas samtliga misshandelsbrott enligt de juridiska kategorierna misshandel och grov misshandel. Det går således inte att i lagföringsstatistiken se hur många personer som lagförts för till exempel barnmisshandel.

Möjligheten att följa rättsväsendets hantering av ett anmält brott påverkas även av att man i de olika statistikområdena definierar en person på olika sätt. Misstänkta personer, lagförda personer och personer som verkställer en påföljd inom kriminalvården utgår från helt skilda definitioner, vilket gör det svårt att jämföra de olika populationerna med varandra.

I statistiken över misstänkta personer nettoredovisas till exempel en misstänkt person per brottstyp. Det innebär att om en och samma person misstänks för att ha begått flera brott av samma typ så räknas personen endast en gång i statistiken för denna brottstyp (rad i statistiktabel). I lagföringsstatistiken redovisas de lagförda personerna i stället brutto per lagföring, det vill säga att personerna räknas för varje enskild lagföring som de står för under ett år. Detta medför att de misstänkta personerna är färre än de lagförda personerna i statistiken, trots att de i praktiken är fler än de lagförda personerna.

I kriminalvårdsstatistiken redovisas de personer som verkställer en påföljd inom kriminalvården. Dessa personer skiljer sig definitionsmässigt från de lagförda personerna i lagföringsstatistiken. Detta beror på att lagföringsstatistiken redovisar de personer som fällts för brott i tingsrätten, utan hänsyn till om domen ändrats i högre rättsinstans. Lagföringsstatistiken omfattar således även de personer som frikänts för brott i högre instans, vilka följaktligen inte ingår i kriminalvårdsstatistiken. Lagföringsstatistiken redovisar dock inte de personer som frikänts för brott i tingsrätten. Vissa personer som frikänts i tingsrätten kommer dock att fällas för brott i högre instans. De kommer då att ingå i kriminalvårdsstatistiken men inte i lagföringsstatistiken.

De skilda definitionerna av en person innebär att det inte är möjligt att utläsa hur många misstänkta personer som lagförs för brott och därefter verkställer en påföljd inom kriminalvården. Tolkningen försvåras även ytterligare av andra omständigheter som till exempel handläggningstider.

För varje händelse i rättskedjan som redovisas i kriminalstatistiken sammanställs statistik för ett kalenderår. På grund av handläggningstider kommer dock beslut på vissa brott att ske ett senare år än anmälningåret. I praktiken ger statistiken således ett årligt tvärsnitt för respektive händelse. Detta faktum har mindre betydelse när man vill belysa flödet från anmälan till uppklärat brott för större brottskategorier. Däremot kan det ha betydelse för tolkningen av vissa speciella mindre brottstyper, till exempel sexualbrott, för vilka brottsutredningen kan ta längre tid. På samma sätt kan ett beslut om lagföring under ett visst år komma att verkställas inom kriminalvården först ett följande år. Detta gäller i synnerhet om lagföringen sker i slutet av ett kalenderår eller om lagföringen i domstol överklagas till högre instans.

En annan svårighet med att följa ett brott genom rättskedjan är att brottet kan omrubriceras under rättsprocessen. En händelse, som vid anmälningstillfället klassificerats som försök till mord, kan till exempel efter avslutad utredning rubriceras som grov misshandel på stämningsansökan. I detta fall kommer brottet först att räknas som mord i anmälingsstatistiken och sedan som misshandel i statistiken över uppkärade brott. Om åtalet leder till fällande dom kommer brottet därefter att räknas som grov misshandel i lagföringsstatistiken. Såväl brottrubricering som utdömd påföljd i lagföringsstatistiken kan vidare till

följd av överklagande i högre instans komma att ändras. Då lagföringsstatistiken enbart bygger på fällande domar i tingsrätten och inte tar hänsyn till ändringar i högre rättsinstans kan dessa uppgifter därför skilja sig åt mellan lagföringsstatistiken och kriminalvårdsstatistiken.

Ett annat sätt att belysa brottsligheten är genom så kallade offerundersökningar, där Brås Nationella trygghetsundersökning (NTU) är den största. I offerundersökningar tillfrågas ett urval av människor om de varit utsatta för brott.

5 Tillgänglighet och förståelighet

5.1 Spridningsformer

Statistiken publiceras årligen i årsboken *Kriminalstatistik*, i *Statistisk årsbok* samt som tabeller på Brås webbplats.

Enstaka tabeller över personer lagförda för brott och årsboken *Kriminalstatistik* kan kostnadsfritt laddas ned på Brås webbplats eller beställas från Brå.

5.2 Presentation

Årsboken *Kriminalstatistik* innehåller en kortare beskrivning av utvecklingen av lagföringsbesluten med avseende på brottstyper, påföljder, kön, ålder m.m. Publikationen innehåller också en kvalitetsdeklaration och ett 60-tal tabeller. Drygt 20 tabeller rör statistik över personer lagförda för brott. Boken omfattar cirka 280 sidor

År 2002 förbättrades redovisningen av ungdomar (15–20 år) genom att vissa tabeller över personer lagförda för brott kompletterades med en särskild kolumn som redovisar antalet lagförda ungdomar (tabellerna 400, 410 och 420). Dessutom tillkom två nya tabeller som redovisar dels huvudbrott och huvudpåföljd för lagförda ungdomar (se tabell 4.10 i publikation eller tabell 422), dels vårdtidens längd för ungdomar dömda till slutet ungdomsvård (se tabell 4.14 i publikation eller tabell 433). Från och med år 2004 redovisas även statistik över antalet brott i lagföringarna, indelat efter typ av brott och lagföring (se tabell 4.18 eller 405).
Pressmeddelanden ges ut i samband med att statistiken är framställd.

På Brås webbplats presenteras tabellerna efter ett urval av brottstyper, påföljder m.m. Fullständiga tabeller kan enkelt laddas ned till den egna datorn som Excel-filer. Sökning görs under rubriken Lagföringsstatistik. Kommentarer till utvecklingen samt förklaringar och anvisningar till hur resultaten skall tolkas redovisas också.

5.3 Dokumentation

Dokumentationen om statistiken över lagförda personer finns i olika typer av arbetsmaterial.

5.4 Tillgång till primärmaterial

Statistik presenterad på annat sätt och efter andra av de variabler som lagras i databasen (se avsnitt 1.1) kan specialbeställas. En särskild blanktett för

specialbeställningar kan du ladda ned under följande länk:

http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod_show&id=66&module_instance=4

Kostnaden uppgår till cirka 785 kr (exkl. moms) per arbetstimme för framställningen. Vissa uppgifter är dock sekretesskyddade, varför begäran om datauttag endast kan tillgodoses om den obligatoriska sekretessprövningen medger att uttag kan godkännas.

5.5 Upplysningstjänster

För allmän upplysning om kriminalstatistiken:

Brå, Statistikenheten
Box 1386, 111 93 Stockholm,
tfn 08-401 87 00, fax 08-401 87 35, e-post statistik@bra.se

För beställning/hämtning av statistiktabeller:

Brå:s statistikenhet: tfn 08-401 87 00 eller e-post statistik@bra.se
Brå:s webbplats: www.bra.se

För frågor om lagföringsstatistikens innehåll och uppbyggnad, framställning av specialstatistik över lagförda personer eller uttag ur registret över lagförda personer:

Måns Magnusson, tfn 08-504 454 25, e-post: mans.magnusson@bra.se

För frågor om publikationer och Brå:s verksamhet:

Brå, Informationsenheten
Box 1386, 111 93 Stockholm,
tfn 08-401 87 00, fax 08-411 90 75, e-post info@bra.se